

LODJUR: Instruktion för fastställande av föryngring

Detta dokument Lodjur: Instruktion för fastställande av föryngring inom *Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt* (www.rovdata.no) i Norge och inom *Naturvårdsverkets metodik för inventering av stora rovdjur i Sverige* (www.naturvardsverket.se) är ett av flera dokument för styrning av och vägledning kring inventeringar av stora rovdjur i Sverige och Norge.

Instruktionen gäller för personer, knutna till Statens Naturoppsyn (SNO) i Norge och Länsstyrelserna i Sverige samt för de svenska samebyarnas inventeringsamordnare, som har ett ansvar för att kontrollera och kvalitetssäkra observationer med mera av stora rovdjur, och för att registrera dessa i den svensk-norska databasen Rovbase. För övriga instruktioner och faktablad som reglerar inventering av stora rovdjur i Norge och Sverige, och för vetenskaplig litteratur om rovdjursinventeringar med mera se www.rovdata.no och www.naturvardsverket.se.

I detta dokument presenteras vilka regler som gäller för registrering av familjegrupper av lodjur under lodjursinventeringen. Dokumentet beskriver hur observationer ska registreras i databasen Rovbase, vilken information som ska bifogas och hur observationerna värderas. Dataunderlaget för registrering av familjegrupper är syn- och spårobservationer, döda eller tillvaratagna lodjursungar, foto och film, och radiomärkta lodjur. I Sverige finns också förordningar och föreskrifter som reglerar inventeringarna av stora rovdjur. De listas sist i denna instruktion.

Översikt

INVENTERINGSPERIOD

- Observationer av familjegrupp: 1 oktober – 28 (29) februari
- Döda och tillvaratagna årsungar av lodjur: 1 oktober – 31 mars

TIDSGRÄNSER OCH ANSVAR FÖR REGISTRERING

- Registrering av data i Rovbase ska ske löpande och utan dröjsmål.
- Data som registreras i Rovbase ska vara kontrollerade och kvalitetssäkrade senast 15 mars. Regionalt ansvarig på SNO och länsstyrelsens inventeringsansvarige ska se till att detta sker.
- Gruppering av kontrollerade inventeringsdata i Rovbase görs i Sverige löpande av länsstyrelsernas inventeringsansvarig, senast 15 mars. I Norge genomförs grupperingarna av Rovdata efter avslutad registreringsperiod.
- Lodjur som tillvaratas eller fålls under skydds jakt eller licensjakt (Sverige) /kvotejakt (Norge) ska sändas till Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) i Sverige eller Norskt Institutt för Naturforskning (NINA) i Norge inom en vecka efter det att djuret omhändertagits.
- Data som inkluderar döda årsungar eller bilder på familjegrupper ska vara registrerade och grupperade i Rovbase senast 15 april.

REGLER FÖR SPÅROBSERVATIONER

- Tre eller flera djur ska spåras minst en kilometer.
- Två djur ska spåras minst tre kilometer.
- Två eller flera djur som uppvisar spår av hopp och lek ska spåras minst en kilometer.
- Foto av spåravtryck och spårindelning samt GPS-logg över den utförda spårningen ska bifogas i Rovbase.

REGLER FÖR FOTO OCH FILM

- För att dokumentera att en observation gäller en lodjursfamilj ska två eller flera djur synas på samma foto. Om en film eller fotoserie används som bevis ska det inte gå mer än tio minuter från att man ser ett djur tills man ser ett annat.
- På fotot ska det synas en tydlig skillnad i storlek mellan vuxet djur och unge/ar.
- Foto eller film som visar en eller flera lodjursungar med typisk kort och rund kroppsbyggnad eller ett tydligt lekbeteende.
- Foto från allmänheten ska löpande lämnas till SNO eller länsstyrelsen dock senast 1 april, plats och datuminställningar ska kontrolleras.
- Alla foton som ligger till grund för värdering av observationen ska bifogas i Rovbase.
- Foto och film som inte uppfyller ovanstående krav kan undantagsvis godkännas efter nationell granskning i de fall då observationen är av avgörande betydelse för landets förvaltningsbeslut

SYNSOBSERVATIONER

- Fältpersonalens synobservationer kan godkännas även utan fotodokumentation.
- Allmänhetens synobservationer godkänns endast efter fältkontroll och spårning, och värderas enligt samma kriterier som spårobservationer.

SÄRSKILJNING I FÄLT

I undantagsfall, och vid skälig misstanke om flera familjegrupper inom det avstånd som definierats via avståndskriterier, bör antal familjegrupper fastställas genom sammanspårningar eller särskiljningar i fält genom:

- Ringning av familjegrupper.
- Bakspårning till senaste snöfall.
- Spårning till längre avstånd än avståndskriterier.

Se även instruktion *Lodjur: Instruktion för att fastställa antal föryngringar av lodjur (familjegrupper)* och faktabladen *Lodjur: Särskiljning och gruppering i fält* och *Lodjur: Avståndskriterier*.

BEDÖMNINGAR AV OBSERVATIONER

Baserat på kontrollerna i fält ska observationerna registreras i Rovbase i någon av kategorierna: Dokumenterad, Bedömd som säker, Osäker, Felaktig eller Kan inte bedömas.

Definitioner

Familjegrupp: lodjurshona med unge/ungar.

Fältpersonal: Personal i Norge som arbetar på uppdrag av SNO och som har genomgått utbildning. I Sverige är fältpersonal de länsstyrelsetjänstemän som utför fältarbete och kvalitetssäkring av observationer. De är även kontaktpersoner gentemot samebyarna och har genomgått utbildning med godkänt resultat enligt § 5 NFS 2007:10.

Inventeringsamordnare: den person som i en sameby förordnats av Sametinget och är ansvarig för att samordna inventering av rovdjur och som har genomgått utbildning med godkänt resultat enligt § 5 NFS 2007:10.

Sammanhängande spårning: spårning av familjegrupp där spårlopan följs på ett sådant sätt att spår som delar sig upptäcks och att risken för att missa in- och utspår minimeras. Enskilda spåravbrott kan accepteras.

Total spårad sträcka: den totala sträcka som spårats inklusive tillåtna enskilda avbrott.

Fältkontroll

Alla observationer av familjegrupper av lodjur inom inventeringsperioden (se översikt ovan), som bedöms vara av betydelse för det slutgiltiga inventeringsresultatet eller som kan vara av betydelse för ersättning till samebyar i Sverige, ska i den mån det är möjligt kontrolleras och kvalitetssäkras i fält av fältpersonal. Det bör helst ske tillsammans med observatören.

Om observationer från samebyar eller allmänheten inte kvalitetssäkras av fältpersonal ska orsaken till varför fältkontrollen uteblivit redogöras för i Rovbase.

Djurens aktivitetsdatum skall anges i Rovbase från det första till det sista datum då det enligt fältpersonalens bedömning var möjligt att djuren avsatt spåren. Samtliga rapporter om föryngring ska markeras med ett kryss i rutan för föryngring i Rovbase. Detta gäller oavsett hur observationen bedöms (se kategorierna på nästa sida).

Kategorisering av observationer i Rovbase

Baserat på kontrollerna i fält ska observationerna registreras i Rovbase i någon av kategorierna: *Dokumenterad*, *Bedömd som säker*, *Osäker*, *Felaktig* eller *Kan inte bedömas*.

DOKUMENTERAD

Observationer som uppfyller kraven för antal djur, spårad sträcka och dokumentation med spårlogg och foto värderas som *Dokumenterad* i Rovbase. Observationer som klassats som *Dokumenterad* ska kontrolleras och godkännas av länsstyrelsen/ Rovdata innan de kan ingå i en gruppering.

BEDÖMD SOM SÄKER

I de undantagsfall där det finns särskilda skäl till varför GPS-logg och/eller foto saknas, och under förutsättning att samtliga övriga kriterier är uppfyllda, kan länsstyrelsens inventeringsansvarige/Rovdata godkänna att observationen kategoriseras som *Bedömd som säker*. Den kan därefter ingå i en gruppering.

OSÄKER

Observation av familjegrupp som inte uppfyller kriterierna för *Dokumenterad* eller *Bedömd som säker*, eller som på grund av brister i dokumentation eller fältarbete är svår att tolka, ska registreras som *Osäker*.

FELAKTIG

Observation av familjegrupp som visar sig vara till exempel fel art eller enskilt djur ska registreras som *Felaktig*. Resultatet av fältkontrollen ska anges i fältet för kommentarer. När fältkontrollen visar att observationen är annan rovviltart (björn, järv eller varg) eller ett enskilt lodjur, ska den i tillägg registreras som en ny observation i Rovbase.

KAN INTE BEDÖMAS

Observationer som inte är kontrollerade ska registreras som *Kan inte bedömas* i Rovbase. Länsstyrelsen/SNO ska i kommentarsfältet redogöra för varför observationen inte kan bedömas.

Spårobservation av flera djur tillsammans

DOKUMENTERAD

För att en spårobservation av familjegrupp av lodjur ska kategoriseras som *Dokumenterad* ska följande kriterier vara uppfyllda:

- Spåren ska gå i samma riktning och vara avsatta under samma tid.
- Tre eller flera djur måste spåras sammanhängande i minst en kilometer. Enskilda avbrott på upp till 100 meter accepteras, men total spårad sträcka ska alltid vara minst en kilometer. Om det finns ett avbrott som är 100 meter ska den totala spårade sträckan överstiga 1 kilometer och 100 meter. Finns det två avbrott på 100 meter ska den totala spårade sträckan överstiga 1 km och 200 meter etc..
- Två djur ska spåras sammanhängande i minst tre kilometer. Enskilda avbrott på upp till 500 meter accepteras, men total spårad sträcka ska alltid vara minst tre kilometer. Om det finns ett avbrott som är 500 meter ska den totala spårade sträckan överstiga tre kilometer och 500 meter. Finns det två avbrott på 500 meter ska total spårad sträcka överstiga fyra kilometer.
- Två eller flera djur som uppvisar spår av hopp och lek som spårats minst en kilometer. Enskilda avbrott på upp till 100 meter accepteras, men total spårad sträcka ska alltid vara minst en kilometer. Om det finns ett avbrott som är 100 meter ska den totala spårade sträckan överstiga 1 kilometer och 100 meter. Finns det två avbrott på 100 meter ska den totala spårade sträckan överstiga 1 km och 200 meter etc.
- GPS-logg över den utförda spårningen med tillhörande observationer ska registreras i Rovbase.
- Foto som tydligt visar art och antal lodjur ska bifogas i Rovbase:
 - Trampdynan eller artspecifika karakteristika ska synas för att visa vilken art det gäller.
 - Ett översiktsfoto ska visa att flera djur har vandrat tillsammans genom att spåröpor splittras i flera spåröpor, och att dessa har gått i samma riktning.
 - På alla foton ska det finnas information om plats, datum och registreringsperson. Det går bra att bifoga foto på en GPS med koordinater och datum väl synliga på skärmbilden. Dessutom ska det på fotot finnas något att relatera storleken på spår och steglängd till, till exempel en tumstock eller måttband alternativt en GPS med koordinater och datum väl synliga på skärmbilden.

BEDÖMD SOM SÄKER

I de undantagsfall där det finns särskilda skäl till varför GPS-logg och/eller foto saknas och under förutsättning att samtliga övriga kriterier är uppfyllda kan Länsstyrelsens inventeringsansvarige/Rovdata godkänna att observationen kategoriseras som *Bedömd som säker*.

Döda eller tillvaratagna lodjursungar

Döda eller tillvaratagna lodjursungar ska inkluderas i inventeringsmaterialet från första oktober fram till den sista mars. För att en sådan observation ska kunna registreras som *Dokumenterad* i Rovbase ska lodjuret åldersbestämmas vid Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) eller vid Sveriges Veterinärmedicinska Anstalt (SVA). Uppgifterna ska vara införda i Rovbase senast 15 april.

Foto och film

FRÅN FÄLTPERSONAL ELLER LÄNSSTYRELSENS/SNO:S ÖVERVAKNINGSKAMEROR

Foto eller film av flera lodjur tillsammans kan godkännas som Dokumenterad familjegrupp under följande förutsättningar:

- Foto eller film visar två eller flera djur tillsammans med tydlig skillnad i storlek mellan lodjuren.
- Foto eller film som visar en eller flera lodjursungar med en typisk kort och rund kroppsbyggnad samt ett tydligt lekbeteende.
- I en film eller fotoserie ska det inte gå mer än tio minuter från att man ser ett djur tills man ser ett annat, och det skall vara tydlig skillnad i storlek och utseende/färgteckning mellan djuren.

FOTO FRÅN ALLMÄNHETEN

Foto eller film av flera lodjur tillsammans kan godkännas som Dokumenterad familjegrupp under följande förutsättningar:

- Originalfoto eller film finns och lämnas till SNO eller länsstyrelsen löpande senast 1 april.
- Fotot visar två eller flera djur tillsammans på samma foto med tydlig skillnad i storlek mellan djuren.
- Foto eller film som visar en eller flera lodjursungar med en typisk kort och rund kroppsbyggnad eller ett tydligt lekbeteende.
- I en film eller fotoserie ska det inte gå mer än tio minuter från att man ser ett djur tills man ser ett annat, och det ska vara tydlig skillnad i storlek och utseende/färgteckning mellan djuren.
- Platsen där fotot/filmen är taget ska kontrolleras i fält av fältpersonal och vid kontroll ska man kunna se att platsen på fotot motsvaras av verkligheten.
- Datuminställning på kamera ska kontrolleras av fältpersonal.
- Foto och film som inte uppfyller ovanstående krav kan undantagsvis godkännas efter nationell granskning i de fall då observationen är av avgörande betydelse för landets förvaltning

Synobservation

För att en synobservation av familjegrupp ska kategoriseras som Dokumenterad i Rovbase ska:

- Synobservationer av hona med årsunge alternativt en eller flera årsungar göras av fältpersonal.
- Foto av djuren eller spårlopa bifogas observationen i Rovbase.

Synobservation av familjegrupp som saknar fotodokumentation av djur eller spår ska kategoriseras som *Bedömd som säker* i Rovbase.

Synobservationer rapporterade av allmänheten godkänns endast efter fältkontroll och spårning, och värderas enligt samma kriterier som för spårobservationer.

Tidsgränser och ansvar för registrering

I Norge ska alla observationer av familjegrupper/ungar vara registrerade i Rovbase och kvalitetssäkrade av regionalt ansvarig senast 15 mars, undantaget observationer av döda årsungar och bilder av familjegrupper som ska vara kvalitetssäkrade och registrerade i Rovbase senast 15 april. Grupperingarna genomförs av Rovdata efter avslutad registreringsperiod

Registrering av observationer i Rovbase ska göras av fältpersonal utan dröjsmål. I Sverige ska observationer av familjegrupper av lodjur grupperas löpande i Rovbase av länsstyrelsernas inventeringsansvariga. I Sverige ska observationer av familjegrupper vara grupperade senast den 15 mars, undantaget observationer av döda årsungar och bilder av familjegrupper som ska vara grupperade i Rovbase senast den 15 april. Grupperingen ska vara slutgiltig för län utan renskötsel och preliminär för de län som berörs av renskötsel. Inventeringsresultaten ska årligen granskas och fastställas av Naturvårdsverket.

Förordningar och föreskrifter

I Sverige finns även följande förordningar och föreskrifter som reglerar inventeringar av rovdjur och ersättningar för förekomst av rovdjur:

1. Viltskadeförordning (2001:724)
2. Förordningen om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn (NFS 2009:1263)
3. Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2007:10)
4. Föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2007:10) om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2012:01)
5. Föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2007:10) om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2012:12)
6. Föreskrift om bidrag och ersättning för rovdjursförekomst i samebyar (STFS 2007:9)

Foto: Magnus Nyman

rovdatabas | naturvardsverket.se

